

Rodina mlynářů Büsche ze Studeného

Již od roku 2005 zpracovávám a mapuji historii našich obcí a fotografuji jednotlivé domy ve srovnání se starými fotografiemi a pohlednicemi. Současně v archivních podkladech hledám historii jejich obyvatel. Z tohoto materiálu se pouze určitá část zpracovala v publikaci krajina pod Studencem v proměnách doby. Zůstal můj značně rozsáhlý materiál včetně fotodokumentace. Vše stále dál doplňuji a rozšiřuji. Najednou je z toho zmapovaná historie 90 domů, které stávaly ve Studeném a 32 v Lipnici do doby odsunu původního obyvatelstva. Nabízím malou ukázkou a procházku historií, která mi stále více a více učarovává.

V předbělohorské době bylo ve Studném 29 selských stavení + výměnky k nim a v Lipnici 9. Podobu vesnic dotvářela zahradnická a domkářská stavení. V archivních podkladech jsem se postupně dostala k materiálům až k roku 1630. Tyto podklady jsou v jednom oddílu matričních knih až k roku 1714. Jedná se tedy o dobu 84 roků. V té době v naší zemi do roku 1648 probíhala třicetiletá válka. V letech 1630, 32, 33, 40 se nenarodilo v našich vsích žádné dítě. Teprve po roce 1650 nastal v celých Čechách trvalý růst obyvatelstva. V našich vsích se v tomto úseku historie - 1630 až 1714 - narodilo celkem 656 dětí. Z toho bylo 323 dívek a 333 chlapců; bylo mezi nimi 10 párů dvojčat a 10 novorozenců, kteří neměli příjmení, to znamená, že dítě bylo patrně nemanželské. Z toho celkového množství novorozenců bylo 109 narozeno v Lipnici. Za ten časový úsek zemřelo 376 lidí, tedy skoro dvojnásobně přesáhla porodnost úmrtnost. Uzavřeno bylo pouze 93 sňatků.

Dlouho jsem přemýšlela, který ze zpracovaných domů předvedu jako ukázkou získaných informací. Vzhledem k tomu, že jsem dosud neměla souhlas od současných majitelů nemovitostí, dovoluji si předvést **obilní mlýn ve Studeném s čp. 48**, který zde patrně stál již v předbělohorské době. Nejstarší dochovaný urbář z roku 1620 jmenuje mezi majiteli selských statků **Hanse Zumppeho**, který má ve vsi mlýn o dvou kolech.

Přeskočím v materiálu po ose času a zastavím se pouze u historie jedné z rodin majitelů mlýna, u rodiny Büsche. Když oni přicházejí do Studeného, mlýn patrně existuje již 217 let.

Dne **12. 4. 1837** se ve mlýnu ráno narodil chlapeček **Franz Raul Büsche**. Bylo to v 9 hodin ráno, otcem byl **Johann Büsche**, mlynář ve Studném, který byl synem **Antona Büsche** mlynáře z Filipova /Rumburk čp. 44 (* *Matrika - Česká Kamenice /Studený1836-1868 str.*) a jeho paní, která byla dcerou pana **Antona Ohnesorgen**. Znamená to první dosud neověřenou formaci, odkud tato významná mlynářská rodina do Studeného přišla.

V roce 1843 byli majiteli mlýna s hospodářstvím dědicové **Johanna Büscheho**, který zřejmě mlýn získal **po Johannu Josefu Eschlerovi**. Kromě pozemků a hospodářských budov patřil k mlýnu kumulační mlýnský rybníček o výměře přibližně 9 arů. Místo po něm, nad prostorem bývalého mlýna, je patrné dosud. Voda sem byla přiváděna z přehrazeného potoka a Kraußeho náhonu. Jeho vodu používala jako užitkovou vodu celá ves.

Z Büchseových dědiců hospodařil na mlýně ve druhé polovině 19. století **Johann Büchse**, který zde provozoval také pekárnu a současně obchodoval s dřívím a zastával úřad starosty obce. Dne 30. 6. 1843 pan Johann Büsche zemřel ve svých 48 letech. Pochován byl 2. 7. 1843

Dne **30. 11. 1844** v 5 hodin ráno porodila dcera nedávno zemřelého mlynáře Johanna Büsche nemanželského syna, kterému v tentýž den dali křesní jméno **Hubert**. Lze usuzovat, že se patrně jednalo o sestru stávajícího mlynáře a už jsme u rodiny tohoto mlynáře.

Dne **8. 4. 1869**, se v 8 hodin na mlýně rodí dítě, které bylo pokřtěno jménem **Antonius**. Tatínkem právě narozeného chlapečka byl mlynář **Johann Büsche jun.**, syn bývalého mlynáře ve Studeném – Johanna Büscheho. Matkou novorozeného dítěte byla **Amalia** Büsche, rozená Fiedler, dcera pana **Franze Fiedlera** z obce Jánská čp. 14 a paní **Apolonie**, dcery zemřelého **Johanna Vatera** z obce Jánská čp. 32. Chlapeček měl křtiny 10. 4. 1869. Uplynul pouze rok a dva měsíce a batole dne 19. 6. 1870 umírá *na psotník*. Nebylo to jediné úmrtí malého dítěte na mlýně. Další potomek v rodině mlynářů přichází na svět dne **7. 10. 1871** v 10 hodin; byla to holčička **Augusta Aloysia** Büsche. Křtiny o jeden den později nebyly vůbec okázalé. Přítomni byli pouze kmotr a svědkem dědeček Franz Fiedler z čp. 14 v Jánské. Za necelé dva roky dál se na mlýně opět, tentokrát **14. 6. 1872** v 9 hodin, rodí další holčička, která o dva dny později dostává jméno **Emma Bertha** Büsche. Jejimi rodiči byli opět mlynář Johann Büsche a paní Amalia Büsche. V tomto okamžiku rozhodně manželé ani celá rodina netuší, že je opět čeká smutek nad smrtí dalšího malého dítěte. A jako by nebylo smutných událostí dost, na rodinu mlynáře čeká další smrt dítěte. Rodiče se evidentně ve své touze po dítěti rozhodně nevzdávají a na svět přichází další z nich. Tentokrát opět holčička, která se narodila **7. 3. 1876** v 8 hodin a za tři dny po narození dostává při křtu křestní jméno **Emilie Franziska**. Porodní asistentka, která u porodu mamince pomáhala, byla z České Kamenice. Kmotr a svědek byli z Filipova čp. 44. Bez jednoho měsíce o rok později 14. 2. 1877 i toto dítě opět umírá (*na zápal plic - Lungenkatar*). Nelámejme však ještě nad štěstím rodičů hůl. Je **11. 11. 1877** a nad mlýnem opět radostně krouží čáp. Tentokrát přichází na svět chlapec **Karl Sigmund** Büsche. Pyšným a patrně i velice šťastným otcem je nám již známý pan Johan Büsche. Maminkou čerstvě narozeného chlapečka je nám také již známá Amalia Büsche, rozená Fiedler. Těmto rodičům se za rok a jeden měsíc rodí další dítě. Tentokrát to je dívenka, která při křtu **22. 12. 1878** dostává křestní jméno **Emilie Berta**. Ano, Emilie již v rodině byla a zemřela; tato druhá nyní narozená Emilie Berta umírá do ½ roku od svého narození 6. 5. 1879 (*na cosi s plicemi (rány?, Lungenleiden)*). To už není běžné, bohatá rodina, můžeme předpokládat dobře živenou matku - a přitom opakující se smrt dítěte... Odpověď by dala případně možnost získání pitevních zpráv. (*O genetice nebo vrozených vadách novorozenců se tou dobou však patrně moc nevědělo. Za zakladatele genetiky je považován Johann Gregor Mendel *1822 - †1884 pozn. J. T.*)

Je **30. 8. 1880** a do rodiny mlynáře ve Studeném se narodilo další dítě, holčička, která dostala o tři dny později jméno **Hedwiga Ernestina** Büsche. Dne 13. 4. 1882 i tato dcerka rodičům zemřela. Jakoby v rodině nebylo smutku již dost, dostavuje se další okamžik, kdy dne **22. 11. 1886** se ve 4 hodiny ráno za pomoci studenecké porodní asistentky paní **Anny Vater** mlynářské dcerce **Theresii Francisce** rodí nemanželský syn **Oskar Rudolf**. Křtiny dítěte se uskutečnily 28. 11. 1886. Kmotrem byl sedlák **Josef Büsche**, syn mlynáře, svědkem paní **Maria Frind**, selka z čp. 35 (dnes po totální přestavbě statku Penzion Kamzík). Kaplanem z České Kamenice, který miminko křtil, byl **Heinrich Rotta**. Pouze za půl roku dne 21. 5. 1890 chlapeček umírá. I další dcera mlynáře Büscheho, slečna **Anna Theresia** dostala stejnou ne zcela jednoduchou zkušenost s tím jaké to je být matkou nemanželského dítěte. Je pátek **29. 4. 1887** a porodní asistentka z České Kamenice, paní **Anna Günther**, jí pomáhá s narozením dcerky, které 8. 5. 1887 během křtu dává kaplan **Pohl** jméno **Hedwiga Anna**. Kmotrou byla paní **Anna Vater**, hostinská z Rynartic čp. 10 (*poválečně U Blechů*,

pozn J. T.) a příbuzní rodičky, paní **Antonie** a pan **Anton Büsche** ze mlýna čp. 48 ve Studeném. Dítě zemřelo, není uvedeno kdy.

Paní Anna Theresia se později po smutné zkušenosti provdala za **Josefa Vatera** (syna **Josefa Vatera**, hostinského z Rynartic čp. 10 a jeho manželky **Marie Anny**, dcery v té době již mrtvého **Stefana Grohmana** z Rynartic čp. 49) a byla matkou **Hermann Josefa Vatera**, posledního hostinského v domě čp. 10 v Rynarticích, který byl po II. světové válce z domu odsunut. Malý **Hermann Josef** se narodil ve Studeném v 1 hodinu v noci dne **31. 7. 1888**; maminka ho tam šla porodit ke svým rodičům, i když v této době již žila v Rynarticích. Porodní asistentkou byla při porodu opět paní Anna Günter z České Kamenice. Křtiny dítěte se konaly až 11. 8. 1888, dítě pokřtil kaplan **Josef Pohl**. Kmotrem miminku byl Anton Büsche a svědkem paní Anna Vaterová z Rynartic čp. 10. Nejužší příbuzenstvo... Připomínám, že pár dnů před jeho narozením, přesně **15. 7. 1888**, se slavnostně otevírala nově vystavěná kovová rozhledna na Studenci. V dospělosti si dne 12. 11. 1921 v Jetřichovicích Hermann Josef Vater bere za manželku slečnu **Marthu Pohl** z Rynartic.

Dne 26. 10. 1891 se ve mlýnu konala svatba. V kostele sv. Jiří v Chříbské se ženil syn mlynáře, **Josef Büsche** (***8. 5. 1861**) s **Franziskou Lehnert** (***18. 11. 1869** v Dolní Chříbské). Dne **22. 6. 1892** v 9 hodin dopoledne pak přišla na svět holčička **Elfrida Augusta**. Porodní asistentka, která pomáhala během jejího porodu, byla paní **Johanna Schier** z Dolní Chříbské. Otcem holčičky byl pan Josef Büsche, maminkou byla paní Franziska Büsche. Ani této rodině dalších provozovatelů studeneckého mlýna se nevyhýbá smutek kolem narození a následného úmrtí potomků. Ten do rodiny Josefa Büsche přichází v pátek **26. 5. 1893**. V 9 hodin dopoledne za pomoci porodní asistentky paní Johanny Schier se narodila jejich prvorozená dcerka. Až 13. 6. 1893 dostává dítě během křtin jméno **Anna Antonia**. Ovšem již v soboru 17. 6. 1893 holčička umírá. Tou dobou již nežije babička dítěte paní Amelie Büsche. Znamená to, že mlynářka ze Studeného zemřela v rozmezí druhé poloviny června 1892 až května 1893.

Jak se z historických podkladů dozvídáme - v letech 1893 – 4 byl pro obce Studený a Lipnice na „*Scheibe*“ založen hřbitov. Prvním pohřbeným na místním hřbitově byla právě tato holčička Anna Antonia, dcera Josefa Büsche, mlynáře a syna pan Johanna Büsche, představeného obce, mlynáře, pekaře a obchodníka s dřívím z čp. 48. Hřbitovní kříž stál u hlavní cesty na hřbitově pro zemřelé ze Studeného a Lipnice a nesl nápis, který složil dědeček prvního pohřbeného na hřbitově, bývalý mlynář a tehdy představený obce Johann Büsche. Nezachoval se ani hřbitov, ani kříž. Nápis na něm znamenal v překladu:

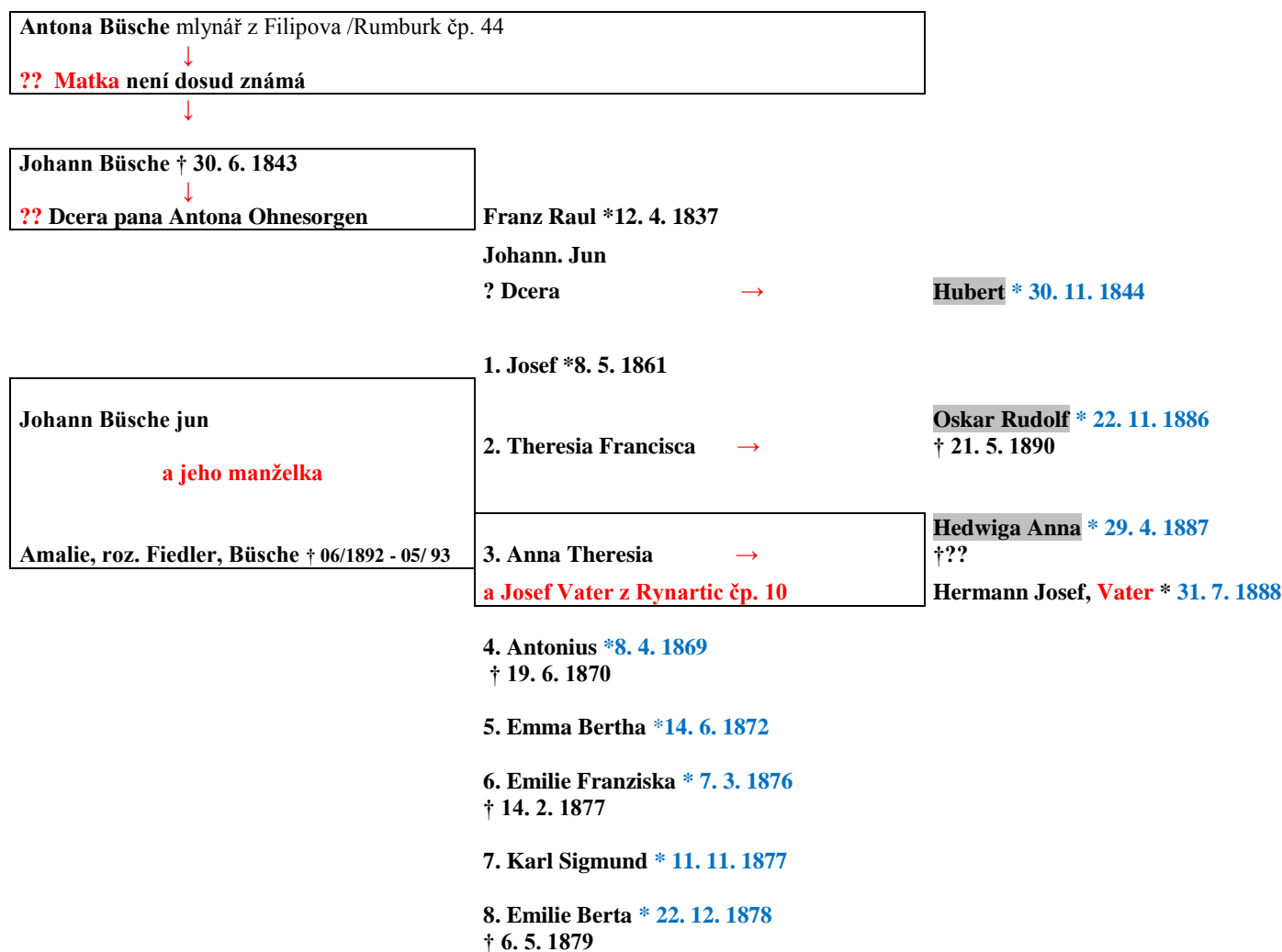
*Tichý vánek věje mezi stromy
list za listem tiše opadává,
stejně tak jako do hrobu padají naše nejkrásnější sny,
často nesplněné a znehodnocené.*

Je 8 hodin ráno, dne **5. 4. 1895** a do rodiny Josefa Büscheho se rodí chlapeček, kterému 21. 4. 1895 dávají jméno po otci, **Josef**. Kmotrem dítěti byl **Franz John** z čp. 55, svědky **Florian Hieke** čp. 89, **Franziska Patzelt** z čp. 88, **Therezia Worm** čp. 1 a **Anna Hackel** z Dolní Chříbské. Dítě opět zemřelo již za tři měsíce po narození dne 11. 7. 1895. Jistě byl i tento chlapec pochován do hrobu ke svému nedávno zemřelému sourozenci. Po něm se rodina rozrostla o dívku, která se narodila dne **15. 7. 1896** v 10 hodin za pomoci

tentokrát studenecké porodní asistentky paní **Antonie Rau**. Křtiny se konaly pouze za účasti kmotra a jednoho svědka dne 25. 7. 1896. Až se bojím pokračovat, dítě totiž umírá za necelý rok 9. 7. 1897 v Novém Boru. Proč právě tam a kde je dítě pochováno? To se lze pouze domnívat....

Pokud je zde zmiňováno založení hřbitova pro zemřelé obyvatele vesnic, je na místě připomenout si jeho historii. Hřbitov byl založen v letech 1893 – 94 na pozemcích, které patřily ke statku čp. 50, jejichž majitelem byl pan Franz Austen, aby sloužil k poslednímu odpočinku místních obyvatel. Do té doby byli nebožtíci z obou obcí pohřbíváni na hřbitově v České Kamenici. Patrně by bylo možné dohledat jména alespoň některých pochovaných, kteří spí svůj poslední sen ve studenecké půdě. Mezi posledními pochovanými jsou pan **Meruška**, jeho partnerka **Rosa** a jejich malé dítě, kteří zemřeli násilnou smrtí v roce 1945. Tou dobou žili v hostinci čp. 69. A zcela posledním pochovaným bylo novorozeně nejstarší dcery dosídlenců **Koutných**, kteří přišli do Studeného na počátku října roku 1945. Jejich nejstarší dcera **Ludmila** Koutná měla nemanželské dítě se synem **Novákových** ze statku čp. 5. Novorozenec zemřel záhy po porodu v roce 1947 a stal se opravdu posledním pochovaným na hřbitově, který k pohřbívání sloužil právě 54 roků. A ještě jedna informace, od posledního pohřbu v roce 2017 uplyne letos přesně 70 roků.

Rodina mlynářů Büsche ze Studeného čp. 48

9. Hedwig Ernestina *30. 8. 1880
† 13. 4. 1882

Josef Büsche

svatba 26. 10. 1891

**Franziska * 18. 11. 1869, roz. Lehnert,
Büsche**

- 1. Anna Antonia * 26. 5. 1893**
† 17. 6. 1893
- 2. Josef * 5. 4. 1895**
† 11. 7. 1895
- 3. ? holčička, * 15. 7. 1896**
† 9. 7. 1897
- 4. Maria Franziska * 30. 3. 1898**
- 5. Anton * 8. 6. 1904,**
† 18. 12. 1905